

Anadolu’da *Soyka* Kelimesinin Kullanımı

Suzan Suzi TOKATLI¹

Özet

Ölüm ile ilgili inanış ve uygulamalar, Türklerin tarih boyunca değişmeyen veya kabul etmek zorunda kaldıkları bütün inanç sistemleri içerisinde varlığını farklı biçimlerde devam ettirmiştir. Ölüm, insan hayatında önemli bir yere sahip olmakla birlikte kültürel değerleri yansıtan; farklı inanışları barındıran ve ona bağlı halk edebiyatı ürünlerine kaynaklık eden başlıca temdir. Çalışmamızın konusunu oluşturan soyka kelimesi de Anadolu Türkleri arasında daha çok “ölü elbisesi” anlamında kullanılmaktadır. Anadolu’da farklı kullanımlara sahip *soyka* sözcüğü, Anadolu ağızlarında anlam alanı içerisinde çeşitlenmiştir. *soyha*, *soha* ve *söyka* biçimlerinde de söylenen soyka kelimesi deyimleri süslerken bedduaların da vazgeçilmez unsuru haline gelmiştir.

Çalışmamızda soyka kelimesinin Anadolu’daki kullanımları üzerinde durularak, soyka kelimesinden hareketle oluşan folklorik değerler ortaya konulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Anadolu, Soyka, Ölüm, Folklor

Usage of the Word *Soyka* in Anatolia

Abstract

The beliefs and practices related with death have preserved their presences in various shapes within the systems of faith the Turks have to adopt in the course of history. Death has a significant place in human’s life, and is the leading theme reflecting cultural codes, bearing various beliefs and being the source of folk literature products. The word *soyka* forming the backbone of this study is used in the meaning of ‘clothing for a dead’ among the Anatolian Turks. Showing various types of usages in Anatolia, the word *soyka* shows variety within the meaning area in Anatolian dialects. The word *soyka*, sometimes used as *soyha*, *soha* and *söyka*, can be observed in idioms, and has become the indispensable element for curses.

Throughout this study, the usages of the word *soyka* in Anatolia will be discussed along with the folkloric values related with this word.

Key Words: Anatolia, *Soyka*, Death, Folklore

GİRİŞ

---

¹ Doç. Dr., Erciyes Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, TDE Bölümü, Kayseri.
suzant@erciyes.edu.tr

Türkler tarih boyunca farklı dinleri benimsemişler ve birbirinden farklı inanç sistemlerini sosyal yaşamlarına uyarlamışlardır. Eski Türklerde büyük göçebe imparatorluklarının kurulmasından sonra, imparatorluğa dâhil bütün uluslar için bir Gök Tanrı kültü müşterek ve genel bir kavram olarak oluşmuş, "Gök Tanrı" bütün tanrıların en büyüğü sayılmıştır. Çin kaynakları, Orta Asya'da devlet kuran sülâlelerin hepsinde Gök Tanrı kültürünün bulunduğunu tespit etmişlerdir (Pamir 2003: 162). Gök Tanrı inancının yaşatıldığı eski dönemlerde Şamanizm kültürü, Türkler üzerinde oldukça etkili olmuştur. Öyle ki, farklı dinleri benimsemelerine karşın Türkler, şaman kültüründen kimi unsurları da yaşatmaya devam etmişlerdir. Âdet ve gelenekler bünyesinde Şamanizm'in izlerini bugün de görmek mümkündür. Ölüm, kurban kesme veya kurban tıglama, kötülüklerden korunma gibi inanç ve uygulamalarda eski kültürün izlerini Türklerin yaşadıkları bütün coğrafyada görebilmekteyiz.

Bu çalışmada, "ölu elbisesi, ölünlün üzerinden çıkan giysi" anlamında ve Anadolu ağızlarında insana yüklenen olumsuz nitelermeler başta olmak üzere "kıızgınlık, beddua" bildiren ifadeler arasında kullanılan *soyka/soyha* sözünün etimolojik incelemesi tarihî metinlerden hareketle yapılacak ve bu sözün Anadolu'daki kullanım biçimleri ağıt, türkü, deyim ve beddua örneklendirmeleri ışığında verilecektir. Böylece *soyka* sözü, anlam alanı içerisinde değerlendirilmiş olacaktır.

***soyka* Sözcüğü Üzerine**

Eski Türkçede "ruh, can" manasına gelen *Tin* kelimesi kullanılıyordu. Bu aynı zamanda "nefes" demektir. Ölümlü nefesin kesilmesi, ruhun bedenden çıkıp uçması şeklinde tasavvur ediyorlar, bazen ölü yerine "uçmak" tabirini kullanıyorlardı (Gömeç 1998: 48). Türklerde ölümlü ilgili pek çok gelenek vardır. Örneğin ölen birinin ardından yas tutulurken, ölünlün kıyafetleri ortaya yığılır ve fakir fukara bunlardan istediğini alır. Bu kıyafet yığımına *soyka/soyha* adı verilir (TSS 2011: 168).

Anadolu'nun pek çok farklı bölgelerinde kullanılan *soyka* kelimesi, *soyha/soha* veya *söyka* gibi şekillerde de karşımıza çıkmaktadır. Tarihî metinlerde kelimenin hem *soyka* hem de *soyha* biçiminin bulunması, k<h değişiminden, sızıcılaşma hadisesi neticesindedir. Bu ses olayı, bugün bir çok Anadolu ağızında yaşamaktadır (Sarı 2004: 101-102). *soyka*, Türkçe Sözlükte; "ölünlün üzerinden çıkan giysi" anlamının yanı sıra Bulgarcadan Türkçeye geçen ve "tüyleri alacalı, küçük bir karga türü" anlamı da verilmektedir (TÜS 2005: 1797). Slavcadan alınan sözcükler, Osmanlı Devletinin Balkan yarımadasındaki siyasi hâkimiyeti ile bağlantılıdır. Bu bakımdan Slavca sözcükler doğrudan doğruya değil, Osmanlı Devleti'nin idaresi altında bulunan yerlerde konuşulan Bulgarca, Makedonca ve Sırpça gibi diğer diller aracılığı ile girmiştir. *Çete*, *çuşka*, *gocuk*, *ıştır*, *leva*, *pastav*, *patika*, *şarampol* gibi sözcüklerin yanı sıra *soyka* da Bulgarcadan Türkçeye geçen kelimeler

arasındadır (Korkmaz 1995: 949). Bulgarcadan alınan *soyka* kelimesi, Lehçe-i Osmanî ve Kamus-ı Türkî sözlüklerinde “bir nev ala karga” anlamında açıklanmaktadır (Sarı 2004: 102). Ancak daha çok, “ölünün üzerinden çıkan giysi” anlamında kullanım alanı bulan *soyka*, yöresel türkü, ağıt, deyim ve beddualar arasında da yerini almıştır. Bunlardan örnekleri de bu çalışmada vereceğiz.

Mustafa Sarı, 2004 yılında Belleten’de yayımladığı “Soyka Sözü Hakkında” adlı çalışmasında *soyka* kelimesinin etimolojik incelemesini yapmış, ayrıca çalışmasında, bazı Türkologların *soyka* sözcüğü ile ilgili birtakım değerlendirmelerine de yer vermiştir².

Tarihî metinlerde “soymak, hırsızlık etmek”, “(derisini) yüzmek, çıkarmak” anlamlarında verilen soy- fiili, anlam alanı içerisinde Türkçe kelime türetme yollarına uygun olarak soy-ka>soyka olarak isim görevinde bir kelime olarak türetilmiştir.

Tarihî metinlerde soy- fiili: Budhacılığa ilişkin Uygurca el yazması olan ve 10. yüzyılda yazıldığı tahmin edilen “İyi ve Kötü Prens Öyküsü” adlı eserde; *tinlıylarıy ölürür tärisin soy(=r?)ar* (Hamilton/İKP 2011: 12, 210), 15.-16. yüzyılda yazıya geçirilmiş ve anlatıcıdan anlatıcıya aktarılan bir sözlü gelenek ürünü olan “Dede Korkut” kitabında; *bu yigidi anadan togma soyuñ. soydılar* (Ergin/DKK-II 2009: 271; Ergin/DKK-I (179-11) 2008: 188), Kaşgarlı Mahmud tarafından 11. yüzyılda yazılan ve Türk dilinin ansiklopedik değer taşıyan sözlüğü olan “Divanü Lûgat-it-Türk”te; *bir tilkü terisin ikile soymas* “bir tilki derisi iki kez soyulmaz” (Atalay/DLT-IV 1999: 531; Atalay/DLT-III 1999: 244-19), kelime hazinesi ve gramer özellikleri bakımından Türk dili için önemli bir kaynak olan ve Kıpçak Türkçesiyle yazılmış Seyf-i Sârâyi’nin eseri “Gülistan Tercümesi”nde; *karınçalar soyar arslan terisin* (Karamanlıoğlu/GL (203-5) 1989: 101, 358), Abdullah Battal Taymas tarafından yayımlanan, Doğu Türkçesi, Kâşgar ve Uygur dil özellikleri gösteren ve 13. yüzyılın sonu ile 14. yüzyılın başlarında yazıldığı düşünülen “İbni Mühennâ Lûgati”nde; *soymak* (Taymas/İL 1997: 63), Eski Anadolu Türkçesinin ilk eserlerinden birisi olan ve dil yönünden Oğuz-Kıpçak özellikleri gösteren “Kitab-ı Gunya” adlı eserde; *derisin soysa ve sovımadın ayagın tartsa ya katında bıçak...* (Akkuş/KG (106a3) 1995: 355, 834), 1992 yılında Recep Toparlı tarafından yayımlanan “İrşadü’l-Mûlûk Ve’s-selâtin” adlı eserde; *hıyânat hâtun öze taķı talağan kişi öze taķı kapup kaçğan kişi öze taķı kefen soyğan kişi...* (Toparlı/İMV (417b/3) 1992: 418); *taķı yiyülür taķı kerâhiyyet turur tirisin soymak sowumas burun...* (Toparlı/İMV (454b/8) 1992: 443, 592), Nasireddin Rabguzi’nin “Kıyasü’l-Enbiyâ” adlı eserinde; *kaçan illet belgürdi erse ol terisi soyuldı* (Ata/KE-I (7r1)

² Bkz. Mustafa Sarı, “Soyka Sözü Hakkında”, TDAY-Belleten, C. 1, Ankara 2004, s. 99-106.

1997: 10; KE-II 1997: 566), 16. yüzyılda Pîr Mehmed b. Evrenos b. Nûreddîn tarafından yapılmış manzum tercüme olan Ferîdüddîn Attâr'ın "Kitâb-ı Bostân-ı Nasayih" adlı eserinde; *saydı soyduñ içini pâk eyle var* (Tokatlı/KBN (1174-1) 1996: 87, 268), 15. yüzyıl Harezmi Türkçesi eserlerinden birisi olan "Nehcü'l-Ferâdîs" adlı eserde; *Bu bitigni eletgen kişini öltürgil taqı terisini soygıl* (Ata/NFA, 1998: 378; Eckmann/NFE (421-10) 1995: 293), Eski Anadolu Türkçesi eserlerinden birisi olan "Marzuban-nâme Tercümesi"nde; *dünle gelürken hōca'i soydılar* (Korkmaz/MT 1973: 427; MT (23a9-10) 1973: 228), yine Eski Anadolu Türkçesi dönemi eserlerinden birisi olan "Süheyl ü Nev-Bahâr"da; *Kimi bulsa soyar idi soykasın, Ya öldürüp alır idi koykasın* (Dilçin/SN (XIV) 1991: 151), Zemaşeri'nin yazmış olduğu dil ve lûgat kitabı olan Mukaddimetü'l-Edeb adlı eserinde; *a karttı yağurnı kaprı soydı* (Yüce/ME 1993: 177; ME (75-7) 1993: 45) şeklinde fiil kökü olarak kullanılmış ve -GA fiilden isim yapma ekinin getirilmesiyle de fiil görevindeki anlamına uygun olarak "ölünün üzerinden çıkan giysi" anlamını ve işlevini üstlenmiştir. Tarihi metinlere bakıldığında soy- fiili, "(derisini) yüzmek, çıkarmak; hırsızlık etmek, soyamak" anlamlarında kullanılmaktadır. soy- fiilinden türetilen *soyka* sözü, SN, TS, KTS'de "elbise", İH'de ise "kaftan" anlamında geçmektedir. Yine *soyka* sözcüğünden türetilen *soykala*- "ganimet olarak almak" (TS), anlam ve işleviyle de kullanılmaktadır. Savaşlarda karşı tarafın askerleri üzerinde eşya, giysi gibi araçlar ganimet olarak alınmaktaydı. Öldürülmüş askerler üzerinden soyularak alınan değeri bulunan giysiler, ganimet sayılmaktaydı.

Derleme Sözlüğü'nde *soyha/soyka*, Anadolu ağızlarında kullanımlarına göre pek çok anlamda verilmiştir. Bu anlamlara bakacak olursak; ortak anlam olarak "kötü, olumsuz" ifadelerini söylemek doğru olacaktır. *soyha/soyka* sözünün Derleme Sözlüğü'nde verilen anlamları şöyledir: "soyuntu, sırttan çıkan elbise; elbise", "yaramaz, huysuz", "aşağılık, kötü insan", "hayırsız, belalı", "inceliksiz, kaba", "giyiniş biçimi, kılık", "iyesiz, kimsesiz", "uğursuz, kötü nesnelere", "erkeğin üreme organı", "miras, kalıt", "ölüden kalan giyim eşyası", "bıçak, çakı", şeklinde ifade edilmektedir. Malatya, Ankara, Niğde, Kırşehir, Adana, Osmaniye, Yozgat, Tokat ve Sivas gibi illerde daha çok olumsuz bir durumu "belalı, lanetli, hayırsız" anlamlarında dile getirmek için *soyha* kullanılmaktadır³.

Osmaniye'de cenaze evinde ağıtçı, eline aldığı mendili ölünün üzerinde sallayarak ağıtını söyler. Bazen mendil yerine ölenin gömleğini, şapkasını, kadınsa eşarabını kullanır. Ölü yakınları, ölenin eşyalarını tek tek feryatlarla ağıtçının önüne atar. Ağıtçı, "soyka" adı verilen ölü eşyalarını sallayarak ağıt söyler. Kadınlardan biri soykayı eline alır bir ağıt söyler, bütün kadınlar ağlar. Ağıt söyleyen kadın soykayı ağıtı bitince diğer bir kadına atar. Ağıt yakma

³ Daha geniş bilgi için bkz. Derleme Sözlüğü, TDK Yay., Ankara 2009.

sırası o kadına gelir. Ağıtçı, ağıtlarını “Haydi derdinizi yel alsın” diyerek bitirir (Çağım 1999: 94).

soyka Sözcüğünün Kullanımıyla İlgili Örnekler

Orta Türkçe dönemi eserlerinde sıkça geçen ve günümüzde Anadolu'nun hemen hemen her bölgesinde kullanılan *soyka* sözcüğü, ağıt, şiir, türkü, deyim ve beddua gibi folklor ürünlerinde yer alan bir öge olarak görülmektedir. *soyka* sözcüğünün halk arasındaki kullanımını örneklerle göstermeye çalışacağız.

Ölü gömme ve yuğ törenlerine bağlı olarak Hun Türklerinden günümüze kadar gelen ağıtlar bir bakıma ölen kişi için söylenmiş övgüdür. Zamanla dünyanın geçiciliği, ömrün geçiciliği gibi konular da ağıtların kapsamı içerisinde değerlendirilmektedir (Rayman 2004: 92).

Ali Rıza Yalgın tarafından Toroslardaki yörükler arasında derlenen hikâyeye göre, Boynuinceli aşiretinden Abdurrahman oğlu Ali adında bir genç çalışmaya gittiği Lemas gölü yakınında sıtmaya yakalanmış ve orada ölmüştür. Ağıtı ise Ali'nin kız kardeşi Havva Ana adında bir kadın, yaşadığı Güzeloluk'ta kardeşinin öldüğü haberini duyunca yakmıştır. Ağıt şöyledir (Atay 2002: 45-46):

Yaylada keklükler seker
Fesin' sağ yanına yıkar
Lemas'ta devesin' çeker
Siz ağamı gördünüz mü

Gençliğine doyamadan
Evlenip nişanlanmadan
Garip ilde soyha kalan
Siz Ali'mi gördünüz mü

“Ali'nin Ağıdı”nda kız kardeş, ağasının “garip ilde soyha” kaldığını vurgulamaktadır. Ağıt yakılan yerde, ölünün bedeninin yerini giysileri almaktadır. Ağıt töreninin önemli bir aşaması ölünün giysilerinin yas tutanların ortasına atılmasıdır (Atay 2002: 47).

Sivas'ın Güney köyünden Mehmet adında bir genç iş bulup çalışmak için Adana'ya gider. Mehmet, bir gün serinlemek için arkadaşıyla birlikte baraja gider. İkisi de yüzme bilmemektedir. Biraz ilerilere gidince bir daha dönemezler

ve iki genç de boğulup ölürler. Mehmed'in ağabeyi Adana'ya gider, onu orada defneder. Bu acıklı olay üzerine Mehmed'in kız kardeşi Güler, şu ağıtı yakar (Kaya 2010: 81):

...

Adana'da olur yılan
Bulan soyha ırmak bulan
Kardeşin de öldü derler
Yalan emmim oğlu yalan

...

Kahramanmaraş'ta yaşayan Hacca'nın hikâyesi ile ilgili iki rivayet vardır: 1. Rivayet: Hacca adında bir kız bir gence verilir ve düğün kurulur. Hacca kız cumartesiye pazara bağlayan gece aniden hastalanır ölür ve Hacca'ya çok üzülen anası bu ağıtı yakar. 2. Rivayet: Andırın'ın Cambaz köyünde yaşandığı tahmin edilen Hacca, kocaya verilir. Bir süre sonra düğün başlar. Kına gecesi Hacca'nın eline kına yakılır. Gece vakti herkes yatağına yatar. Sabah olur herkes kalkar, Hacca, kalkmaz. Herkes yorulduğunu düşünerek kaldırmak istemez, ancak kuşluk vakti olur Hacca, hâlâ kalkmaz. Bunun üzerine gidip bakarlar ki Hacca çoktan ölmüş. Hacca Kız'ın annesi o acıyla kızına aşağıdaki ağıtı yakar (Temiz 2005: 188):

...

Seemen geldi gol gol gezer,
Üç ketip cehezini yazar,
Beş lirelik telden izar,
Soykalar galdı Hacca'dan.

soyha/soyka saz şairlerinin şiirlerinde de sıkça kullanılmaktadır. Bu şairlerden birisi de 17. yüzyıl saz şairi Karacaoğlan'dır. Karacaoğlan'ın şiir dünyası içinde dünya her zaman mutlu olayların yaşandığı yer olmamıştır. Diğer şairler gibi Karacaoğlan da zaman zaman dünyanın faniliğini dile getirmiştir. Dünyanın faniliğini işlediği şiirlerinden birinde Karacaoğlan, *soyha* tabirini kullanmıştır (Günay 45):

...

Çöze idim düğümlerin dösünden
Öpe idim gözlerinden kaşından

Güzelliğin soyha kalmış başından
Ben inli boranlı olduktan kelli

...

Bugün Feke ilçesinin Gökçe köyünde yaşayan Çingiroğulları veya Cilingiroğulları ailesi Karacaoğlan'ın kendi soylarından olduğunu söylerler (Aktan-Yanık 1990: 8):

Karacaoğlan der ki ünüm duyuldu
Bin on beşte göbek adım koyuldu
Çingiroğlu benim özsoyumdu
Şimdi soyka kaldım garip başıma

İnsanlık tarihi ile neredeyse yaşıt bir bölge olan Yemen, uğruna pek çok savaşların yapıldığı bir coğrafyadır. Yemen, 400 yıl Osmanlı yönetiminde kalan ve İslamiyet başta olmak üzere birçok semavi din ve kutsal kitabın söz ettiği yerdir. Ayrıca Yemen, pek çok şiir ve türkülere de konu olmuştur. Bazı şiir ve türkülerde, Osmanlı idaresinden çıkan Yemen'e kızgınlık ve üzüntü dolu ifadelerle seslenilmiştir. (Özdemir 2008: 21-31):

...

Oy Yemen soyha Yemen
Bülbül ötmez yar yar gülüm çemen
Gelinim hasta yatıyor
Üç yetimle yar yar ben neydem
Yiğidim canın veriyor
Üç yetimle yar yar ben neydem

...

Kırşehir ve yöresinde söylenen “Bana Bir Hal Oldu Cuma Gecesi” adlı türküde geçen *soyha* ile “kötü, istenmeyen şey ve ölünün üzerinden çıkan giysi gibi elde kaldığı” anlatılmak istenmektedir (Yağmur 2007: 376).

...

Giyinmeden soyha galdı isliği
Anasız yavrunun gelmez dışlığı
Göz yasıyla geçdi Cuma guşluğu

Ciğerim yavrumdan ayrıldım bugün

...

“Kötü, istenmeyen şey, lanet şey” gibi anlamlar üstlenen *soyka/soyha*, Anadolu’da halk arasında kullanılan deyim ve bedduaların da vazgeçilmez unsuru olmuştur. Ölenin geride bıraktığı eşyasıyla ilgili işlemlerin oluşmasında başlıca iki temel neden vardır. Ölenin geri geleceği korkusu, ölenin anısını yaşatma isteği. Bu eşyalar, ölüden arta kalan birer hatıra hüviyetindedir. Ölünün yakınları, daha sonra bu vesilelerle ölüyü hatırlayarak ağlarlar ve ağıt söylerler. Ölünün elbiselerini giymek günahdır, genellikle ölünün elbiseleri fakirlere verilir. Ölü elbiselerinin hemen evden uzaklaştırılmasının altında yatan sebep, ruhun evle olan irtibatını kesmek, onun eve dönüşünün önüne geçmek olsa gerektir. Ayrıca ruhu memnun etmek de başka bir sebeptir. Eski Türk inançlarında ruhun eve döneceği endişesi mevcuttu. İç Anadolu Bölgesi’nde yer alan Yozgat iline bağlı Çayıralan ve çevresinde de ölenin giyim eşyaları, ölü yıkamak için ısıtılan su ile veya daha sonra ayrıca yıkanır. İyileri fakirlere verilir, kötüler de yakılır. Bölgede bu giysilere *soyha* denir. “*Soyhan da kalsın*” deyimini de sıkça kullanılan beddualar arasındadır (Filiz 2006: 34-35).

Eflatun Cem Güney’in derleyip kendi söylemini de katarak yeniden biçimlendirdiği ve anonim masallardan birisi olan “Sırmalı Pabuç” masalında *soyha* kalsın ifadesiyle bir kızgınlık bildirilerek beddua edilmektedir: “Senin de sütün başını yesin; onun da güzelliği *soyha* kalsın üstünden (Mert 2009: 51).

SONUÇ

Anadolu’da halk arasında *soyka*, *soyha*, *soha* veya *söyka* olmak üzere farklı biçimlerde kullanılan *soyka*, *soy-* fiilinden türetilmiş bir isimdir. Daha çok “kötü” kavramı ile ilişkilendirilmektedir. Ağızlarda sıkça kullanılmakla birlikte, “kötü, hayırsız, işe yaramaz, kaba” gibi anlamlar üstlenen bu sözcük, yöresel türkülerin, ağıt ve şiirlerin, deyim ve bedduaların da vazgeçilmez bir unsuru olmuştur.

Ayrıca Bulgarcadan “tüyleri alacalı, küçük bir karga türü” manasında Türkçeye geçen *soyka* sözcüğü ile Türkçedeki “kötü, istenmeyen şey, ölü elbisesi” anlamlarında kullanılan *soyka* sözcüğü ilişkilendirilmek istenecek olursa; “karga” halk inanışlarına göre “ölümün habercisi, kötülük” gibi tanımlamalar üstlenmiştir. Bu doğrultuda düşüncecek olursa, anlam değişmesi neticesinde “ölü elbisesi ve kötü şeyler” anlamında kullanılan *soyka* sözcüğünün Bulgarcadan geçtiği varsayılabilir.

KAYNAKÇA

- Aktan, S.- Yanık, M. (1990), “Karacaoğlan'ın Şiirlerinde ve Yapılan Araştırmalara Göre Hayatı”, 1. Uluslararası Karacaoğlan ve Çukurova Halk Kültürü Sempozyumu, 21-23 Kasım 1990, Adana, s. 6-15.
- Atay, H. (2002), “Ölüm Uzakta, Ölüm Yakında, Ölüm Ortada”, Millî Folklor, Y. 14, S. 55, s. 45-48.
- Çağınlar, Z. (1999), Adana Yöresi Avşar Ağıtları ve Bu Ağıtların Adana Aşıklık Geleneğine Etkisi, Basılmamış Doktora Tezi, Adana: Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Derleme Sözlüğü (2009), 1-6, 6 cilt, (Birleştirilmiş Tıpkıbasım), TDK Yay., Ankara.
- DKK-I: Ergin, M. (2008), Dede Korkut Kitabı-I, TDK Yay., Ankara.
- DKK-II: Ergin, M. (2009), Dede Korkut Kitabı-II (Dizin), TDK Yay., Ankara.
- DLT-III: Atalay, B. (1999), Divanü Lûgat-it-Türk Tercümesi-III, TDK Yay., Ankara.
- DLT-IV: Atalay, B. (1999), Divanü Lûgat-it-Türk Dizini “Endeks”, TDK Yay., Ankara.
- Filiz, A. (2006), Çayıralan (Yozgat) Ve Çevresinde Ölümle İlgili İnanış ve Uygulamalar, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Kayseri: Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- GL: Karamanlıoğlu, A. F. (1989), Seyf-i Sarâyî. Gülistan Tercümesi, TDK Yay., Ankara.
- Gömeç, S. (1998), “Şamanizm ve Eski Türk Dini”, PAÜ Eğitim Fakültesi Dergisi, S. 4, s. 38-50.
- İH: İzbudak, V. (1936), El-İdrâk Haşiyesi, TDK Yay., Devlet Basımevi, İstanbul.
- İKP: Hamilton, J. R. (2011), İyi ve Kötü Prens Öyküsü (Çev. Vedat Köken), TDK Yay., Ankara.
- İL: Taymas, A. B. (1997), İbni Mühennâ Lûgati, TDK Yay., Ankara.
- İMV: Toparlı, R. (1992), İrşâdü'l-Mülûk Ve's-selâtîn, TDK Yay., Ankara.

- Kaya, D. (2010), Sivas'ta Suda Boğulmalara ve Sel Baskınlarına Bağlı Söylenmiş Ağıtlar, Türk Yurdu, S. 269, Ocak, s. 77-84.
- KBN: Tokatlı, Ü. (1996), Kitâb-ı Bostân-ı Nasayih, Erciyes Üniversitesi Yay., Kayseri.
- KE-I: Ata, A. (1997), Kısasü'l-Enbiyâ-I, Giriş, Metin, Tıpkıbasım, TDK Yay., Ankara.
- KE-II: Ata, A. (1997), Kısasü'l-Enbiyâ-II, Dizin, TDK Yay., Ankara.
- KG: Akkuş, M. (1995), Kitab-ı Gunya, TDK Yay., Ankara.
- Korkmaz, Z. (1995), Türk Dili Üzerine Araştırmalar, Ankara: TDK Yayınları.
- KTS: Toparlı, R. –Vural, H. – Karaatlı, R. (2007), Kıpçak Türkçesi Sözlüğü, TDK Yay., Ankara.
- ME: Yüce, N. (1993), Mukaddimetü'l-Edeb (Harizm Türkçesi ile Tercümeli Şuher Nüshası, Giriş-Dil Özellikleri-Metin-İndeks), TDK Yay., Ankara.
- Mert, E. L. (2009), Türkçenin Sözvarlığı Açısından Eflatun Cem Güney'in Derleyip Yazdığı Masallar, Basılmamış Doktora Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- MT: Korkmaz, Z. (1973), Marzubân-nâme Tercümesi, İnceleme-Metin-Sözlük-Tıpkıbasım, AÜDTCF Yay., Ankara.
- NFA: Ata, A. (1998), Nehcü'l-Ferâdis-III Dizin-Sözlük, TDK Yay., Ankara.
- NFE: Eckmann, J. (1995), Nehcü'l-Ferâdis-I Metin, II Tıpkıbasım (Haz. Semih Tezcan-Hamza Zülfikar), TDK Yay., Ankara.
- Özdemir, E. (2008), "Son Osmanlı: Yemen", Hukuki Araştırmalar Dergisi, S. 14, Konya, s.20-33.
- Pamir, A. (2003), "Türklerin Geleneksel Dini Şamanizm'in Orta Asya Eski Türk Kamu Hukuku'na Etkisi", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 52, S. 4, s.155-186.
- Rayman, H. (2004), Yozgat Folkloru, Bizim Büro Yay., Ankara.
- Sarı, M. (2004), "Soyka Sözü Hakkında", TDAY-Belleten, C. 1, s. 99-106.
- SN: Dilçin, C. (1991), Süheyl ü Nev-Bahâr (İnceleme-Metin-Sözlük), AKM Yay., Ankara.
- Temiz, M. (2005), Andırın (Kahraman Maraş)dan Derlenen Ağıtlar (inceleme-metin), Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Elazığ: Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- TS: Tarama Sözlüğü (2009), 1-8, 8 cilt, TDK Yay., Ankara.

TSS: Karakurt, D. (2011), Türk Söylence Sözlüğü, e-kitap.

TÜS: Türkçe Sözlük (2005), TDK Yay., Ankara.

Yağmur, F. (2007), Kırşehir Türküleri, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde: Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

http://turkoloji.cu.edu.tr/CUKUROVA/sempozyum/semp_2/gunay.pdf